

Protokół Nr VII/19
z VII uroczystej sesji Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego
w dniu 7 czerwca 2019 r.

rozpoczęcie sesji godz. 12.00

zakończenie sesji 14.30

W dniu 7 czerwca 2019 r. w sali sesyjnej Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu odbyła się VII uroczysta sesja Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego VI kadencji, związana z obchodami Święta Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Sesję otworzył przewodniczący sejmiku Ryszard Bober, który na wstępie stwierdził quorum obrad sesji (lista obecności - zał. nr 1) oraz powitał przybyłych gości: radnych województwa, marszałka Piotra Całbeckiego wraz z zarządem, a w sposób szczególny J.E. ks. biskupów: Jana Tyrawę Ordynariusza Diecezji Bydgoskiej, Wiesława Śmigła Ordynariusza Diecezji Toruńskiej; Józefa Szamockiego biskupa Pomocniczego Diecezji Toruńskiej; Andrzeja Wojciecha Suskiego, pierwszego Biskupa Toruńskiego seniora, Honorowego Obywatela Województwa Kujawsko-Pomorskiego; ks. Mariana Szczepińskiego wikariusza biskupiego reprezentującego Ordynariusza Diecezji Pelplińskiej Jego Ekscelencję Księdza Biskupa Ryszarda Kasynę; ks. prał. Marka Rumińskiego Duszpasterza Parlamentarzystów i Samorządowców Województwa Kujawsko-Pomorskiego; posłów na Sejm RP: Annę Sobecką, Tomasza Lenza, posła Antoniego Mężydło, Zbigniewa Pawłowicza, Zbigniewa Sosnowskiego, Pawła Szramkę; senatorów RP: Andrzeja Kobiaka i Jana Rulewskiego; wicewojewodę Kujawsko-Pomorskiego Józefa Ramlaua; prezydenta Miasta Torunia Michała Zaleskiego oraz radnych Torunia; zastępcę prezydenta Włocławka Domicelę Kopaczewską; przewodniczącego Rady Miasta Włocławek Stanisława Wawrzonkoskiego; przedstawiciela Konwentu Powiatów Zdzisława Gamańskiego – Starostę Chełmińskiego; przewodniczącego Konwentu Burmistrzów – Andrzeja Cieślę – Burmistrza Aleksandra Kujawskiego; członków prezydium Konwentu Wójtów Gmin Wiejskich: Marka Klimkiewicza – Wójta Gminy Boniewo i Władysława Łukasika – Wójta Gminy Ryńsk; przewodniczącego Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego III kadencji Krzysztofa Sikorę; prezesa Stowarzyszenia Radnych Województwa Kujawsko-Pomorskiego Waldemara Przybyszewskiego wraz z zarządem oraz radnych województwa wszystkich kadencji; rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu profesora Andrzeja Tretyna, prorektora Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy prof. Marka Maćko; rektora Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy prof. Jerzego Kaszubę, rektora Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy prof. Wiesława Olszewskiego, rektora Kujawskiej Szkoły Wyższej we Włocławku prof. Stanisława Kunikowskiego, rektora Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości w Inowrocławiu

dr. Wiesława Juchacza, rektora Collegium Jagiellońskiego Toruńskiej Szkoły Wyższej w Toruniu prof. Grzegorza Górskiego, prorektora Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy prof. Janusza Kuttę, rektora Bydgoskiej Szkoły Wyższej prof. Włodzimierza Majewskiego, rektora Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Płockiej ks. doktora Marka Jarosza; reprezentującego Dowódcę Centrum Szkolenia Sił Połączonych NATO w Bydgoszczy - płk Roberta Różyńskiego, reprezentującego Szefa Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Bydgoszczy ppłk Mariusza Marciniaka, reprezentującego Komendanta Centrum Szkolenia Artylerii i Uzbrojenia im. gen. Józefa Bema w Toruniu - ppłk. Romana Piotrowskiego, reprezentującego Komendanta Wojewódzkiego Policji w Bydgoszczy - pierwszego zastępcę komendanta insp. Mariusza Elszkowskiego, reprezentującego Komendantów Wojewódzkiego i Miejskiego Państwowej Straży Pożarnej w Toruniu – zastępcę komendanta st. bryg. Sławomira Paluszyńskiego; Komendanta Miejskiego Policji w Toruniu insp. Macieja Lewandowskiego: członków Kapituły Medalu Marszałka Województwa Unitas Durat Palatinatus Cuiaviano-Pomeraniensis: Marka Smoczyka, marszałka Jana Wyrowińskiego, prof. Mirosława Golona, prof. Wojciecha Polaka, prof. Waldemara Rozynkowskiego, gen. Zbigniewa Nowka, Michała Grabiankę; komendanta Chorągwi Kujawsko-Pomorskiej Związku Harcerstwa Polskiego im. Mikołaja Kopernika hm. Jerzego Gębarę oraz reprezentantów Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej Okręg Kujawsko-Pomorski; członka prezydium NSZZ Solidarność Regionu Bydgoskiego Mariusza Kolasińskiego; prezesa Izby Przemysłowo-Handlowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Bydgoszczy Piotra Terleckiego; wiceprezesa Zarządu Business Center Club, Kanclerza Łoży Toruńskiej Zbigniewa Wyszogrodzkiego; reprezentacje szkół im. Unii Europejskiej, którym na dzisiejszej sesji wręczane będą Insignia Województwa Kujawsko-Pomorskiego: Zespołu Szkół im. Unii Europejskiej w Chełmży oraz Szkoły Podstawowej nr 46 w Bydgoszczy; mieszkańców, którzy byli obecni 14 maja 2018 r. podczas inauguracji obchodów 100-lecia odzyskania Niepodległości przez Polskę i jako pierwsi złożyli podpisy pod Deklaracją Niepodległości. W sposób specjalny powitał uhonorowanych tytułem Honorowego Obywatela Województwa Kujawsko-Pomorskiego: Jego Magnificencję rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w latach 1981-82 prof. Stanisława Tadeusza Dembińskiego, senatora RP I kadencji wraz z małżonką Barbarą i przyjaciółmi oraz J.E. ks. prof. Arcybiskupa Henryka Muszyńskiego - Honorowego Prymasa seniora wraz z bratem Romanem oraz przyjaciółmi; delegację z zaprzyjaźnionego regionu Obwodu Chmielnickiego z Ukrainy na czele z Kierownikiem Administracji Państwowej Obwodu Chmielnickiego Vadymem Lozovym; delegację stacjonującego w Toruniu 1. Batalionu 5. Pułku Artylerii Polowej Armii Amerykańskiej pod dowództwem ppłk. Ivena Sugai'a oraz starszego sierżanta sztabowego Kazimiera Kazimierowskiego.

Następnie przewodniczący powiedział: „Szanowni Państwo, z wielką radością, przepełniony dumą, otworzyłem dzisiejszą uroczystą sesję sejmiku z okazji Święta Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Tegoroczne świętowanie ma charakter jubileuszowy. 20 lat temu w wyniku reformy administracyjnej powstało Województwo Kujawsko-Pomorskie. Po wielu miesiącach pracy, ożywionych debat i dyskusji 49 ówczesnych województw zastąpiono 16 regionami, przed którymi postawiono szereg wyzwań oraz wprowadzono nowoczesny standard życia publicznego na kształt uregulowań przyjętych wcześniej w krajach Unii Europejskiej.

Nowe województwa stały się symbolem demokratyzacji państwa i wzmacniania potencjału społeczno-gospodarczego Polski. W akcie erekcyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego, który pierwszy marszałek województwa Waldemar Achramowicz w dniu 22 listopada 1998 roku odebrał z rąk ówczesnego premiera rządu Jerzego Buzka, zawarto zobowiązanie władz województwa do stworzenia wspólnoty samorządowej oraz odpowiedzialność za sprawy publiczne o znaczeniu regionalnym w zakresie należącym dotąd do administracji rządowej. Władza administracyjna stała się bliższa mieszkańcom, a przed ich przedstawicielami – radnymi województwa oraz zarządem województwa postawiono trudne zadanie – stworzenia i rozwijania poczucia przynależności do jednej „regionalnej rodziny”.

Pierwszym przewodniczącym sejmiku był Grzegorz Gruszka, a marszałkiem Waldemar Achramowicz. Od roku 2000 do 2006 r. przewodniczącą była pani Lucyna Andrysiak. Nie sposób nie wspomnieć, że właśnie podczas II kadencji aktywnie przygotowaliśmy się do przystąpienia do Unii Europejskiej. Przewodniczącym sejmiku III kadencji był pan Krzysztof Sikora, a marszałkiem województwa został Piotr Całbecki, który piastuje ten urząd do dnia dzisiejszego. W 2007 roku samorządom województw powierzono funkcję dysponenta środków unijnych poprzez realizację Regionalnych Programów Operacyjnych, tym samym zwiększono kompetencje sejmiku województwa, który od tej pory ustala zasady podziału środków pochodzących z funduszy unijnych. Należy podkreślić, że był to okres dialogu i nawiązywania ożywionej współpracy z samorządami miast, gmin i powiatów. W tym czasie na pamiątkę wizyt Św. Jana Pawła II w regionie: w roku 1991 we Włocławku, a w 1999 r. w Bydgoszczy i Toruniu, radni ustanowili dzień 7 czerwca Świętem Województwa, upamiętniając w ten sposób postać wybitnego Polaka. Przewodniczącą IV kadencji była pani Dorota Jakuta. Ważnym dokumentem, który został przyjęty w tym czasie przez sejmik była strategia rozwoju województwa do 2020 roku. W 2014 roku funkcję przewodniczącego sejmiku powierzono mojej osobie. Wśród podjętych licznych uchwał i stanowisk wymienić należy przyjęcie Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, w ramach którego terytorialny wymiar polityki rozwoju województwa realizowany jest na czterech poziomach. Ważnym przedsięwzięciem było rozpoczęcie starań o objęcie

patronatem Województwa Kujawsko-Pomorskiego przez Świętego Jana Pawła II, co ostatecznie potwierdziła Stolica Apostolska dekretem Kongregacji Kultu i Wiary w 2017 roku. Warto pamiętać o pracy sejmiku województwa – naszego regionalnego parlamentu, której efekty widzimy na co dzień wokół nas. Dziś, patrząc z perspektywy 20 lat, możemy z pełną odpowiedzialnością powiedzieć, że dobrze wykonaliśmy powierzone nam zadania, a województwo kujawsko-pomorskie jest dynamicznie rozwijającym się regionem, który m.in. dzięki środkom unijnym wykorzystuje swój potencjał tkwiący w mieszkańcach regionu – ich energii, przedsiębiorczości i zdolności. Wykorzystywaliśmy swoje szanse umożliwiając im rozwój pasji i zainteresowań, równomiernie wspierając wszystkie dziedziny życia społecznego. Kreowaliśmy działania zmierzające do poprawy jakości ich życia oraz umacniające filary bezpieczeństwa i stabilizacji rodzin, inwestując w infrastrukturę regionu, innowacyjną gospodarkę i rozwój przedsiębiorstw zapewniających stabilne zatrudnienie. Pragniemy, aby nasi mieszkańcy wiedli godne życie zarówno w miastach jak i na obszarach wiejskich. Droga, którą wspólnie wszyscy przeszliśmy przez te minione dwadzieścia lat nie była łatwa. To właśnie na tej sali, z udziałem radnych województwa wszystkich kadencji zapadały najważniejsze decyzje dla województwa kujawsko-pomorskiego.

Z dużą rozważą i poczuciem odpowiedzialności wyznaczaliśmy kierunki rozwoju regionu. Mimo, że dzieliły nas polityczne sztafety, zawsze łączyła nas troska o dobro mieszkańców, dlatego dyskusje toczyliśmy z dozą spokoju i wzajemnym szacunkiem. To bowiem mieszkańcy obdarzyli nas mandatem zaufania – pełnomocnictwem do reprezentowania ich interesów na szczeblu samorządu województwa. Zobowiązanie to wypełnialiśmy starannie od pierwszej kadencji - co zapewne potwierdziłby pan Stanisław Pawlak – radny województwa wszystkich kadencji.

Czas jubileuszy to moment wspomnień i refleksji. Mam nadzieję, że te kilka słów historii o naszych samorządowych działaniach skłoni Państwa Radnych do osobistych refleksji, ale przede wszystkim doda entuzjazmu do dalszego działania. Jestem przekonany, że każdy z nas obejmując mandat radnego przystąpił do pracy pełen energii, optymizmu i wiary w sens wspólnego działania na rzecz województwa. Z biegiem czasu być może okazało się, że przyszło nam mierzyć się z wyzwaniami w warunkach trudniejszych niż przypuszczaliśmy. Jednakże bardziej od emocji winny się liczyć fakty i osiągnięcia. A – o czym jestem przekonany – mamy wiele powodów do uzasadnionej satysfakcji. Dlatego pragnę serdecznie podziękować Radnym Województwa wszystkich kadencji za wspólne tworzenie silnej marki województwa kujawsko-pomorskiego. Udało nam się wspólnie wypracować i podjąć wiele strategicznych decyzji, dzięki którym województwo się rozwija, a jego obywatele mogą czuć się dumnymi mieszkańcami Kujaw i Pomorza. Dziękuję samorządowcom miast, gmin i powiatów, którzy dbając o rozwój swoich małych ojczyzn przyczyniają się do rozwoju całego województwa. Dziękuję wszystkim przedstawicielom

organizacji pozarządowych za współpracę oraz działania na rzecz dobra wspólnego. W sposób szczególny pragnę podziękować wspomniałym mieszkańcom Kujaw i Pomorza za ich inicjatywy oraz wskazywanie kierunków rozwoju naszego regionu.

Szanowni Państwo. W 2010 r. uchwałą sejmiku województwa ustanowiliśmy Honorowe Obywatelstwo Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Do tej pory to najwyższe wyróżnienie, jakie może nadać Sejmik Województwa otrzymali: kardynał Józef Glemp, Lech Wałęsa, Marianna Popiełuszko, Rafał Blechacz, biskup Andrzej Suski.

Cieszę się, że dziś w dalszej części sesji tytuł ten uroczysto odbiorą prof. Stanisław Tadeusz Dembiński i Arcybiskup Henryk Muszyński.

Niezmiennym punktem programu uroczystych sesji sejmiku z okazji Święta Województwa jest wręczenie wybranym szkołom insygniów Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Dzisiejszą uroczystą sesję zakończymy odsłonięciem Szkatuły Niepodległości zawierającej podpisy mieszkańców województwa pod deklaracją z okazji 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości”.

Z kolei przewodniczący sejmiku poprosił o zabranie głosu marszałka **Piotra Całbeckiego**, który powiedział: „Szanowny Panie Przewodniczący, Panie i Panowie Radni, Eminencjo Ks. Prymasie, Magnificencjo Panie Rektorze wraz z małżonką Barbarą, Ekscelencjo ks. Biskupie - Honorowy Obywatelu Województwa, Szanowni Goście, mieszkańcy naszego województwa i spoza jego granic, uczestniczący w tej uroczystej sesji za pośrednictwem łączy internetowych.

20 lat temu rzeczywiście utworzyliśmy wspólnotę, której Rzeczypospolita przekazała odpowiedzialność za sprawy publiczne o znaczeniu regionalnym w zakresie należącym dotąd do administracji rządowej. Był to kolejny, miły krok kiedy wraz z samorządami powiatowymi zostaliśmy obdarzeni zaufaniem, jako mieszkańcy tworzący wspólnotę w swoich granicach administracyjnych. Kolejny krok decentralizacji państwa, budowania zaufania między rządzącymi a obywatelami. Stworzyliśmy wspólnotę, której przynależy autonomia i prawo do samostanowienia. W ramach naszych uprawnień, staramy się zaspakajać potrzeby i aspiracje mieszkańców województwa, pamiętając w szczególności o zasadzie solidarności, która ukierunkowuje te starania w stronę osób potrzebujących wsparcia. 20 lat to dobra okazja na podsumowanie. Dokonałmy takiego wczoraj podczas Wojewódzkiego Forum Samorządowego w obecności przedstawicieli wszystkich samorządowców naszego województwa. I co cieszy, że w opiniach powtarzała się najczęściej ta wyrażająca satysfakcję z dobrze spożytkowanego czasu. Pozwólcie Państwo, iż przytoczę tylko dwa, z prezentowanych bardzo wielu wskaźników, wpływające bezpośrednio na całokształt naszego życia społeczno-gospodarczego. W minionych 20 latach znaleźliśmy się w grupie 12 europejskich regionów, gdzie odnotowano największy

spadek bezrobocia. Według EUROSTAT-u wynosi ono w tej chwili 3,8%. Ponadto w zeszłym roku w naszym województwie odnotowano najwyższą dynamikę przyrostu nowych miejsc pracy w Polsce. W tych zmianach rola samorządu województwa i innych samorządów, które współuczestniczą w zarządzaniu regionem, województwem, które dysponujące środkami unijnymi, miała pierwszoplanowe znaczenie. Tempo rozwoju napawa więc optymizmem. Szczególnie jest ono ważne, gdyż pozwala na snucie dalszych planów wymagających zaangażowania kolejnych środków publicznych w obliczu nowych wyzwań: chociażby w obliczu potrzeb ludzi starszych, wymagających leczenia czy rehabilitacji medycznej i społecznej, czy edukacji. W centrum naszej strategii rozwoju coraz wyraźniej zarysowuje się człowiek, w jego pełnym spektrum potrzeb. Jest jednak jeden warunek. Wszyscy wiemy, że realizacja jakiegokolwiek strategii jest możliwa, tylko wówczas kiedy potrafimy prowadzić dialog, podczas którego w gąszczu potrzeb i możliwości potrafimy znaleźć priorytety i sposoby osiągnięcia celów.

Życzymy sobie, z okazji naszego święta, aby w nadchodzących kolejnej dekadzie nie zabrakło nam tej umiejętności i woli współpracy, w duchu odpowiedzialności za przyszłość naszej wspólnoty.

Dziękuję wszystkim, którym dobro naszego województwa nie jest obojętne. Tym, którzy je wspierają – każdy na swój sposób – za dzisiejszą obecność, która również jest wyrazem tej troski – Radnym Sejmiku i wszystkim gościom, że dzielą się tym wspólnym czasem podsumowań i świętowania.

Szczególnie cieszy obecność naszych przyjaciół z zaprzyjaźnionego Obwodu Chmielnickiego z Panem Gubernatorem i Przewodniczącym Rady na czele. Proszę przyjąć życzenia wszelkiej pomyślności dla wszystkich mieszkańców Obwodu Chmielnickiego, ale i całej Ukrainy, szczególnie w przewyżnianiu trudności na Wschodzie waszego pięknego kraju, będącego od lat w stanie wojny.

Dziękuję naszym szczególnym gościom, żołnierzom Armii Amerykańskiej, dowódcom 1. – dodam najstarszego w Stanach Zjednoczonych – Batalionu 5. Pułku Artylerii Polowej Armii Amerykańskiej - ppłk. Ivenowi Sugai'a. Wasza obecność tu w Toruniu, a także wojsk NATO w Bydgoszczy daje poczucie bezpieczeństwa i nadzieję na życie w pokoju, w wolnym kraju. Dziękuję Wam za wasze poświęcenie i wiarę, że tysiące kilometrów od waszych domów, żon i dzieci służycie waszej Ojczyźnie, jak kiedyś nasi przodkowie „Za Waszą i Naszą Wolność”.

Szanowni Państwo. To naprawdę niezwykle, że aż 96 100-latkom, rówieśnikom naszej Niepodległej udało się wręczyć Medal Za Zasługi Dla Województwa z okazji setnej rocznicy odzyskania niepodległości. Za chwilę będziemy towarzyszyć jednej spośród nich - 103 letniej Pani Aureli w odsłonięciu Szkatuły Niepodległości – wspominał o tym w swoim wystąpieniu Pan Przewodniczący. Szczególnej formy artystycznej, która jak na szkatułę przystało zawiera skarb. Jest to szczególnie skarb, bo stanowi go 17 tys. podpisów złożonych

przez mieszkańców naszego województwa pod Deklaracją Niepodległości, podjętą z okazji rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę w 1918 roku. W ten sposób przygotowujemy się do naszego wielkiego jubileuszu – 100. rocznicy powrotu Pomorza do Macierzy. Dziś spoglądając na historię naszej drogi do wolności, raz jeszcze pragnę wyrazić swoją wdzięczność temu pokoleniu, które już odchodzi, pozostając z nadzieją, iż nigdy w przyszłości nie zabraknie tych, którzy poniosą naszą Niepodległą ku przyszłości. Że staną w jej obronie, wesprą sumienną, uczciwą pracą. Tak jak pokolenie Pani Aureli, nasi dzisiejsi honorowi goście – Honorowi Obywatele Województwa i wielu im podobnych, często anonimowych bohaterów naszej Niepodległej. To jest szczególny testament, w którym wolność jest nam zadana, jako dar – którego jak nasz Patron mówił – nie można posiadać bo szybko się zużyje. Testament który podejmujemy my, pokolenie epoki zbliżającej się już trzeciej dekady XXI wieku.

Szanowni Państwo. Chcę za dzisiejsze spotkanie raz jeszcze podziękować. Świadczy ono, że jesteśmy województwem, które tworzy wspólnotę ludzi wyznających podobne wartości. Potrafimy się jednoczyć i wzajemnie sobie ufać. Mamy wspólne marzenia i cele. Dziękuję wszystkim mieszkańcom, którzy tworzą tę wspólnotę i region. Region, w którym coraz śmielej potrafimy powiedzieć „lubię tu być”!

Następnie przystąpiono do uroczystego wręczenia aktów nadania tytułu Honorowego Obywatela Województwa Kujawsko-Pomorskiego: Jego Magnificencji Rektorowi prof. Stanisławowi Tadeuszowi Dembińskiemu i Jego Ekscelencji Księdzu Profesorowi Arcybiskupowi Henrykowi Muszyńskiemu.

Marszałek **Piotr Całbecki** wygłosił laudacje dla uhonorowanych: „Szanowni Państwo. Przypadł mi niezwykle zaszczyt wygłoszenia laudacji na rzecz dwóch zupełnie niezwykle postaci: ks. arcybiskupa Henryka Muszyńskiego i profesora Stanisława Dembińskiego. Tytanów współczesnej historii. Nie tylko naszego województwa, ale całej Polski. Wybitnych naukowców, zaangażowanych w sprawy ważne dla Polski i świata, narodów i jednostek. Swoją postawą pociągających za sobą innych. Oddanych prawdzie, wytrwałych w jej poszukiwaniu przez kształtowanie swojej wiedzy i umiejętności, prowadzenia dialogu. Dialogu otwartego na wszystkich, który jednak nie zawiera kompromisu, łamiącego zasady przyzwoitości. Dziś obecnych tu z nami, podczas uroczystej sesji Sejmiku, organizowanej w dniu święta naszego Województwa. Ta obecność jest dla nas wielkim zaszczytem i swoistym prezentem. Bowiem jako synowie tej ziemi, związani od dziesięcioleci z naszym regionem, dają powody do dumy tu obecnym radnym sejmiku, naszym gościom, jak i wszystkim mieszkańcom Kujaw i Pomorza. Czcigodny ks. Arcybiskupie, Szanowny Panie Profesorze dziękuję za dzisiejsze spotkanie, dziękuję za uczyniony nam honor i przyjęcie najwyższej wojewódzkiej godności jaką jest tytuł Honorowego Obywatela.

Pozwólcie Państwo, że przedstawię krótki, a może nie tak krótki, bo nie da się w kilku słowach opowiedzieć o życiorysach naszych dostojnych Gości.

Arcybiskup Henryk Józef Muszyński należy do najznamienitszych postaci współczesnego Kościoła w naszym kraju. Jest katolickim kapłanem, a jednocześnie wybitnym biblistą i ekumenistą, inicjatorem wielu znaczących wydarzeń międzynarodowych oraz spotkań o charakterze dyplomatycznym. W każdej posłudze kieruje się ideą dialogu oraz intencją zbliżenia ludzi i narodów.

Ksiądz Arcybiskup Henryk Muszyński urodził się 20 marca 1933 roku w Kościerzynie jako trzecie dziecko Marii i Franciszka Muszyńskich. Ojciec pracował jako urzędnik w starostwie w Kościerzynie, zajęciem matki była praca w domu. Jak w każdej rodzinie kaszubskiej wychowywany był w atmosferze głęboko religijnej i patriotycznej. Okres okupacji spędził w Wysinie - rodzinnej wiosce matki, jednak bez ojca, który ukrywał się, gdyż jako przedstawiciel inteligencji pomorskiej - znalazł się na liście inskrypcyjnej hitlerowców - będącej wyrokiem śmierci.

Po przyspieszonym uzupełnieniu braków na poziomie szkoły podstawowej, w 1947 roku syn Henryk rozpoczął naukę w Państwowym Gimnazjum i Liceum im. Józefa Wybickiego w Kościerzynie. Po maturze wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie. Świecenia kapłańskie przyjął 28 kwietnia 1957 roku w Bazylice Katedralnej, po których otrzymał dekret, kierujący go do parafii w Gdyni.

Po trzech latach rozpoczęła się naukowa kariera księdza Muszyńskiego - od studiów w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, poprzez studia w Papieskim Instytucie Biblijnym w Rzymie, aż po dwuletnie studia we Franciszkańskim Instytucie Biblijnym w Jerozolimie, gdzie w 1967 roku obronił doktorat z teologii. Kolejne dwa lata (1967-1968), to studium i badania naukowe w słynnym Instytucie Badań Qumrańskich w Heidelbergu. Ich rezultatem była obrona, w 1973 roku w Rzymie, pracy doktorskiej z nauk biblijnych pt. *Fundament, obraz i metafora w rękopisach z Qumran. Studium do prądziejów nowotestamentalnego pojęcia «themalios»*.

Powróciwszy do macierzystej diecezji chełmińskiej, Ksiądz Doktor podjął pracę w Wyższym Seminarium Duchownym w Pelplinie, a jednocześnie związał się - aż do 1991 roku z Akademią Teologii Katolickiej w Warszawie.

W 1986 roku otrzymał tytuł profesora - już jako biskup - bowiem nominowany został przez Jana Pawła II biskupem pomocniczym diecezji chełmińskiej, 25 marca 1985 roku w katedrze pelplińskiej, odebrał sakrę biskupią. Wieloletnie zainteresowanie i zgłębianie Pisma Świętego znalazło teraz wyraz w zawołaniu biskupim: *In Yerbo Tuo - Na Twoje Słowo*. Warto nadmienić, że wówczas do prastarej diecezji chełmińskiej należał również Toruń.

23 grudnia 1987 roku dotychczasowy sufragan chełmiński został mianowany biskupem ordynariuszem diecezji włocławskiej. W okresie posługi bp. Henryka

Muszyńskiego Włocławek znalazł się na trasie IV pielgrzymki Jana Pawła II do Ojczyzny. Spotkanie z Ojcem Świętym na ziemi kujawskiej 7 czerwca 1991 roku było wielkim świętem i głębokim przeżyciem także dla sąsiadów - obecnie mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego, którzy wtedy licznie uczestniczyli w tym spotkaniu.

25 marca 1992 roku nastąpiła reorganizacja struktur administracyjnych Kościoła w Polsce. Nastąpiła m.in. likwidacja unii personalnej łączącej arcybiskupstwa w Gnieźnie i w Warszawie i po 173 latach, pierwszym ordynariuszem rezydującym na stałe w Gnieźnie stał się właśnie abp. Henryk Józef Muszyński, uzyskując tytuł Prymasa Polski 19 grudnia 2009 roku.

Abp. Henryk Muszyński dał się dobrze poznać i zdobył sympatię mieszkańców przede wszystkim Bydgoszczy, która wówczas wchodziła w obszar metropolii gnieźnieńskiej. W dobrej pamięci mieszkańców pozostaje pielgrzymka Jana Pawła II do Bydgoszczy, do której doszło po staraniach Metropolity, dziś Honorowego Obywatela Bydgoszczy. Jest z nami tu obecny ówczesny prezydent Bydgoszczy a dziś radny województwa Roman Jasiakiewicz. Znane jest też zaangażowanie Arcybiskupa w powstanie Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego oraz w budowę Kalwarii Bydgoskiej - Golgoty XX wieku w Dolinie Śmierci.

Abp. Muszyński wykazuje przez całe życie wręcz nadzwyczajną aktywność. Był członkiem - Rady Sekretariatu Generalnego Synodu Biskupów, zasiadał w Papieskiej Radzie ds. Popierania Jedności Chrześcijan, pracował w Kongregacji Nauki Wiary, a na gruncie krajowym m.in. przewodniczył Zespołowi ds. Rozmów z Rosyjskim Kościołem Prawosławnym, był delegatem ds. Kontaktów z Komisją Episkopatów Wspólnoty Europejskiej. Biegła znajomość, nie tylko biblijnych języków, ale również kilku języków nowożytnych uczyniła Arcybiskupa, duchowną osobą przygotowaną do utrzymywania szerokich kontaktów międzynarodowych, zarówno o charakterze naukowym, jak i dyplomatycznym. Dobitym wyrazem tych ostatnich umiejętności była organizacja znanych i w Polsce i w Europie Zjazdów Gnieźnieńskich. Odbyło się ich dziesięć z udziałem prezydentów krajów europejskich i wysokich przedstawicieli Watykanu. Zainteresowanie Starym Testamentem doprowadziło abp. Muszyńskiego do dialogu teologicznego z judaizmem. Z jego inicjatywy powstała w 1986 roku. w strukturach Konferencji Episkopatu Polski Komisja ds. dialogu z judaizmem. Abp Muszyński stał na jej czele do 1994 roku. Zainicjował m.in. wykłady i badania z dziedziny judaizmu na polskich uczelniach katolickich. Promował nie tylko dialog religijny między chrześcijanami i żydami, ale także dialog między dwoma narodami: polskim i żydowskim. Wielokrotnie wzywał do eliminacji wszelkich przejawów antysemityzmu, jak również potępiał pojawiający się wśród Żydów antypolonizm.

- Prawda o eksterminacji Żydów musi być chroniona przed banalizacją i zapomnieniem - mówił odbierając Medal im. Bubera-Rosenzweiga, przyznany przez

Niemiecką Radę Koordynacyjną Towarzystw Współpracy Chrześcijańsko-Żydowskiej za zasługi dla wzajemnego porozumienia między chrześcijanami i Żydami.

W latach 1994-2005 abp. Muszyński współprzewodniczył grupie kontaktowej Episkopatów Polski i Niemiec. Wraz z bp. Walterem Kasperem uczestniczył w zredagowaniu w 1995 roku ich wspólnego listu na temat dialogu, pojednania i wspólnego świadectwa chrześcijańskiego w budowie zjednoczonej Europy. Nieraz przypominał też niezwykle doniosłość pojednania polsko-niemieckiego z 1965 roku oraz podkreślał, że tamto pozytywne doświadczenie powinno obecnie nabrać wymiaru trójstronnego: polsko-żydowsko-niemieckiego. - Będzie to z pewnością najważniejszy wkład naszych Kościołów i narodów na rzecz odnowy Europy jako starej, a zarazem zawsze nowej wspólnoty chrześcijańskiej kultury i wartości - powiedział odbierając w Gnieźnie Wielki Krzyż Zasługi z Gwiazdą Orderu Zasługi dla Republiki Federalnej Niemiec. Przypomniwał, że w Gnieźnie odbyło się pierwsze historyczne spotkanie Bolesława Chrobrego z cesarzem Ottonem III. - Była to, można powiedzieć, pierwsza próba rozszerzenia Europy na Wschód - stwierdził, dodając, że ponowne zjednoczenie Europy jest dziś także najważniejszym zadaniem nie tylko dla polityków.

Nad żarliwą posługą kapłańską, rozległą działalnością naukową, administracyjną i międzynarodową abp. Henryka Muszyńskiego unosi się duch chrześcijańskiej służby i pokory, wrażliwości i zrozumienia, bez tonu tryumfu i dominacji, a z wiarą w możliwość budowania przyjaznych relacji pomiędzy ludźmi.

Ks. Arcybiskup był wielokrotnie wyróżniany i nagradzany m.in. „Nagrodą Dialogu” Federalnego Stowarzyszenia Towarzystw Niemiecko-Polskich wręczoną przez byłego przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, Hansa-Gerta Pötteringa oraz była przewodniczącą Bundestagu Ritę Sussmuth podczas uroczystości, która miała miejsce w zeszłym roku w Toruniu.

Od 26 czerwca 2010 roku abp Henryk Józef Muszyński jest emerytowanym kapłanem archidiecezji gnieźnieńskiej i honorowym Prymasem Polski seniorem.

Ksiądz Arcybiskup poprzez swoją postawę zawsze łączył, nigdy nie dzielił. Jest gorliwym orędownikiem dialogu i porozumienia, poszanowania praw drugiego człowieka, środowisk, narodów, państw i kościołów. Swoją działalność opiera na rzetelnym poszukiwaniu prawdy. Trudne i bolesne doświadczenia II wojny światowej oraz nieludzkiego systemu komunistycznego ukształtowały postawę Księdza Arcybiskupa - drogę pokoju, tolerancji i współpracy. Również dla nas - społeczności województwa kujawsko-pomorskiego jest tym, który dowiódł, że wspólna droga jest możliwa jeśli wyznaczy się wspólne cele i szczerze dąży się do ich osiągnięcia. Jego życiorys splata się z losami naszych ziem. Poprzez posługę w diecezji pelplińskiej, włocławskiej i w końcu gnieźnieńskiej nie tylko

współtworzy naszą historię, ale przede wszystkim trwale związał się z wieloma ludźmi, dla których jest mistrzem i prawdziwym przyjacielem.

Szanowni Państwo. 4 czerwca obchodziliśmy 30. rocznicę pierwszych i ostatnich zarazem w historii PRL-u wyborów, w których Polacy mogli tworzyć niezależne komitety wyborcze, z własnymi listami kandydatów i uczestniczyć w liczeniu głosów. Wybrani wówczas parlamentarzyści zamknęli trwający niespełna 45-letni okres PRL-u. Państwa represyjnego, niedemokratycznego znienawidzonego przez Polaków, siłą narzuconego nam przez obce mocarstwa po II wojnie światowej.

Człowiekiem, który 30 lat temu odpowiedział swoim rodakom pozytywnym TAK i zaangażowaniem w urzeczywistnienie ich marzeń o wolniej Polsce był będący dziś tu z nami Magnificencja Rektor Profesor Stanisław Tadeusz Dembiński.

Urodził się 5 lipca 1933 roku w Poznaniu, w rodzinie inteligenckiej o wspaniałej tradycji patriotycznej. W czasie II wojny światowej rodzina wysiedlona z Wielkopolski zamieszkała w Warszawie. W czasie Powstania zmuszona została do opuszczenia stolicy i po tułaczce, w 1945 roku przybyła do Torunia.

W Toruniu senior Stanisław Dembiński podjął pracę jako radca prawny, a także zaangażował się w tworzenie Wydziału Prawno-Ekonomicznego UMK. Syn Stanisław Tadeusz zaliczywszy ostatnie klasy szkoły podstawowej, rozpoczął naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. Mikołaja Kopernika. Po maturze podjął studia na Wydziale Łączności Politechniki Gdańskiej. Wrócił jednak do Torunia już po roku i kontynuował je w Collegium Physicum UMK. Pozostał wierny fizyce toruńskiej przez całe swoje życie zawodowe - aż do przejścia na emeryturę w roku 2005.

Wybory rektora UMK odbyły się w poniedziałek 27 kwietnia 1981 roku w auli uczelni. Kandydatura profesora Dembińskiego została zgłoszona przez Wydział Matematyki, Fizyki i Chemii oraz Wydział Humanistyczny. Był jedynym kandydatem, który zgodził się uczestniczyć w tych wyborach. Trzech profesorów zgłoszonych inne Rady Wydziałów nie wyraziło zgody na kandydowanie.

Stanisława Dembińskiego poparło ponad 86 procent głosujących elektorów. W przemówieniu podczas inauguracji roku akademickiego 1981/1982 po raz pierwszy zabrzmiała krytyka władz politycznych - nowy rektor wytykał jej „niepełne przekonanie” o słuszności zachodzących zmian i oskarżał o doprowadzenie do kryzysu ekonomicznego i społecznego w kraju. Stwierdził, że pełna niezależność i samorządność uczelni wyższych jest warunkiem swobodnego działania naturalnych praw, które rządzą nauką i nauczaniem na poziomie akademickim.

Mówił także o tym, że ze wszystkich wielorakich funkcji uniwersytetu najważniejszy jest obowiązek twórczej i rzetelnej pracy naukowej. Jest on warunkiem koniecznym wysokiego poziomu nauczania, znaczącego autorytetu uczelni, a tym samym możliwości

wielorakiego oddziaływania i współdziałania z otoczeniem. Jedność badań i kształcenia, wspólne poznawanie prawdy przez profesorów i studentów jest zasadniczą cechą humboldtowskiego, badawczego modelu uniwersytetu.

Profesor Dembiński wskazał na elementy symboliczne podczas tej inauguracji, dowodzące zachodzących w kraju zmian politycznych. Dziś wydają się one aż nieprawdopodobne. Pierwszy to przekazanie insygniów rektorskich przez seniora profesury profesora Konrada Górskiego, powitanie gości w nietypowej na tamte czasy kolejności: najpierw przedstawiciele władz państwowych, samorządowych i administracyjnych a następnie sekretarzy partii i stronnictw politycznych oraz obecność ówczesnego biskupa chełmińskiego Mariana Przykuckiego. Hierarchowie z Pelplina nie bywali wcześniej zapraszani na rozpoczęcie roku akademickiego. Najważniejszy element inauguracji czyli ślubowanie studentów odbyło się według nowego, uchwalonego przez Senat tekstu ślubowania, a w nim wyrażenie „Polska Rzeczpospolita Ludowa” zostało zastąpione słowem Ojczyzna.

Ale przełom lat 1980/1981 był czasem rosnącego niepokoju związanego z wyraźnym parciem władz do konfrontacji z „Solidarnością”. W listopadzie 1981 r. na wielu uczelniach w Polsce proklamowano strajki w ramach solidarności ze studentami Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Radomiu, którzy protestowali przeciwko nieprawidłowościom przy wyborze nowego rektora. Do akcji strajkowej przystąpił także UMK - protest polegający na okupacji budynków uniwersyteckich rozpoczął się 19 listopada. Wzięło w nim udział 60 procent studentów. Władze rektorskie starały się, by strajk przebiegał jak najspokojniej, a zwłaszcza, by nie było zagrożone bezpieczeństwo studentów. Rektor Dembiński pojawiał się wśród strajkujących w poszczególnych budynkach, udostępnił komitetowi strajkowemu telefon, telefaks i powielacz.

Reprezentanci strajkujących byli zapraszani na posiedzenia Senatu, który w trakcie strajku zwoływany był czterokrotnie. Wiszącemu w sali Senatu metalowemu orłowi ktoś dokleił papierową koronę, w czasie stanu wojennego władze wypomniały rektorowi Dembińskiemu, że na to nie zareagował. Podobnie wyrzucano mu później sprawę krzyża, który zawisnął na parterze rektoratu, gdzie w czasie strajku odprawiane były msze św. Mimo nacisków ani Profesor Dembiński, ani żaden kolejny rektor nie zgodził się na jego usunięcie.

Strajk na UMK zakończył się 9 grudnia. W nocy z 12 na 13 grudnia w Polsce wprowadzony został stan wojenny.

Gdy w pierwszych dniach stanu wojennego internowano grupę studentów i pracowników UMK, rektor Dembiński natychmiast podjął starania o ich uwolnienie (ostatni internowani wrócili do domów w połowie marca 1982 r.), odwiedzał też ich rodziny. Część poszukiwanych przez SB działaczy NZS-u zdołała się ukryć (jednego z nich jeszcze pierwszej nocy stanu wojennego rektor wywiózł z akademika służbowym samochodem).

Lider toruńskiego NZS student Zbigniew Nowek, dziś generał obecny na tej sali, ukrywał się w Gdańsku przed internowaniem, prowadząc równoległe aktywną działalność podziemną (druk podziemnych gazetek i ulotek, a także książek). Rektor Stanisław Dembiński otoczył go parasolem ochronnym - uniemożliwił zwolnienie Nowka z uczelni, przyznał mu też urlop dziekański. Rektor pomagał też ukrywającym się przed Służbą Bezpieczeństwa dwóm innym studentom - Jolancie Jażewskiej (Wiśniewskiej) i Wiesławowi Janowskiemu.

Podczas dramatycznych wydarzeń 1 i 3 maja 1982 r. w Toruniu wielu studentów zostało pobitych i zatrzymanych po demonstracji na toruńskim Rynku Staromiejskim. Ponad 50. studentów stanęło przed Kolegium ds. Wykroczeń. Rektor Dembiński pomimo nacisków władz nie pozwolił na relegowanie któregokolwiek z nich z uczelni. Nie zgodził się też na relegowanie pięciu studentów skazanych wyrokami komunistycznych sądów na kary kilku lat więzienia za rozrzucanie ulotek. Za tę m.in. postawę został odwołany z funkcji 4 sierpnia 1982 roku.

Profesor Stanisław Dembiński powrócił do życia publicznego w trakcie przemian 1989 roku. Podczas wyborów czerwcowych, uzyskując 60-procentowe poparcie, wszedł do Senatu z listy „Solidarności”. Został przewodniczącym Komisji Spraw Zagranicznych oraz członkiem Delegacji Parlamentarnej do Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy, a także zasiadał w Komisji Nauki, która uchwaliła nowe ustawy o szkolnictwie wyższym oraz stopniach i tytułach naukowych, wprowadzających m.in. wcześniej wymarzoną i niezrealizowaną ideę pełnej autonomii uczelni. Z ramienia Senatu przewodniczył też specjalnej delegacji, która w 1990 roku negocjowała z rządem w Bonn sprawę tranzytu przez Polskę wojsk radzieckich wyjeżdżających z NRD.

Po rozwiązaniu „sejmu kontraktowego”, podobnie jak wielu parlamentarzystów tamtej kadencji, postanowił nie kandydować w ponownych wyborach. Uważał, że nowy parlament będzie miał już typowo polityczny charakter, a miniony epizod, jak stwierdził w wywiadzie „utwierdził mnie, że nie jestem *homo politicus*... Wtedy były już partie, a jak partie - to dyscyplina partyjna, utrata autonomii. A to dla mnie za dużo”.

Profesor Stanisław Dembiński był i jest wzorem dla pokolenia „Solidarności”, człowiekiem niezłomnym, odważnym i zaangażowanym w obronę prawdy. Jego postawa w najtrudniejszych momentach naszej najnowszej historii stawała się oparciem, zwłaszcza dla ludzi młodych, walczących o wolną Polskę. Jego spokój, rzeczowość i opanowanie w momentach trudnych, podnosiły na duchu wszystkich wąpiących. Profesor Dembiński to człowiek mądrego dialogu. Opartego jednak na prawdzie i mocnych zasadach moralnych. W roku 1982 r. Profesor dał świadectwo tego, że są granice ustępstw. Za nimi może kryć się bowiem zło i nikczemność, dlatego czasami trzeba zachować postawę twardą i niezłomną. Szlachetność w postępowaniu, głęboka moralność, wierność wartościom chrześcijańskim, mądrość i życzliwość dla wszystkich - te cechy Profesora w pełni predestynują Go do

obdarzenia wielkim wyróżnieniem, jakim jest Honorowe Obywatelstwo Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Jego postawa jest wzorem dla nas, będzie też wzorem dla przyszłych pokoleń naszego regionu.”

Przewodniczący sejmiku **Ryszard Bober** odczytał Uchwały: V/106/19 z dnia 15 kwietnia 2019 r. w sprawie nadania tytułu Honorowego Obywatela Województwa Kujawsko-Pomorskiego panu prof. dr. hab. Stanisławowi Tadeuszowi Dembińskiemu oraz V/105/19 z dnia 15 kwietnia 2019 r. w sprawie nadania tytułu Honorowego Obywatela Województwa Kujawsko-Pomorskiego Arcybiskupowi Henrykowi Józefowi Muszyńskiemu.

Wręczenia aktu nadania tytułu Honorowego Obywatela Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz pamiątkowej plakiety: prof. dr. hab. Stanisławowi Tadeuszowi Dembińskiemu oraz Arcybiskupowi Henrykowi Józefowi Muszyńskiemu dokonali przewodniczący sejmiku Ryszard Bober i marszałek województwa Piotr Całbecki.

Wpisy do Księgi Zasłużonych dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego złożyli Honorowi Obywatele Województwa Kujawsko-Pomorskiego prof. dr hab. Stanisław Tadeusz Dembiński oraz Arcybiskup Henryk Józef Muszyński, przewodniczący sejmiku Ryszard Bober, marszałek województwa Piotr Całbecki.

Nastąpił uroczysty akt odsłonięcia portretów Uehonorowanych tytułem w Galerii Honorowych Obywateli Województwa Kujawsko-Pomorskiego w sali sesyjnej im. Władysława Raczkiewicza, którego dokonali prof. dr hab. Stanisław Tadeusz Dembiński oraz Arcybiskup Henryk Józef Muszyński.

Następnie głos zabrał Honorowy Obywatel Województwa Kujawsko-Pomorskiego **prof. dr hab. Stanisław Tadeusz Dembiński**: „Wielce Szanowni: Panie Przewodniczący i członkowie prezydium, Panie Marszałku i członkowie zarządu, Wysoki Sejmiku, Państwo Parlamentarzyści Panie Wojewodo, Państwo Prezydenci Miast, przedstawiciele wszystkich szczebli samorządów, Ekscelencjo Księżę Arcybiskupie, Ekscelencje Księża Biskupi, wielebni duchowni, Magnificencje Rektorzy, czcigodni goście. Wdzięczny jestem Zarządowi Województwa za inicjatywę i Wysokiemu Sejmikowi za uchwałę nadającą mi tytuł Honorowego Obywatela Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Dziękuję za laudację oceniającą moją życiową działalność. Cieszę się z bycia w gronie tak znamienitych postaci, które są honorowymi obywatelami województwa. Szczególnie zaszczycony jestem faktem, że to wysokie wyróżnienie otrzymuje dzisiaj osoba naprawdę bardzo wybitna – Jego Ekscelencja abp Prymas Profesor Henryk Muszyński. Jego Ekscelencja w swej posłudze biskupiej łączy wszystkie rejony naszego województwa, jest autorem prac naukowych z zakresu biblistyki, uznawany za jednego z najwybitniejszych światowych znawców rękopisów z Qumran.

W poczynającym się chwiać autorytarnym ustroju Polski Ludowej miałem szczęście uczestniczyć w dwóch wolnych wyborach i współpracować z wybitnymi ludźmi. 38 lat temu

zaczęliśmy wyprowadzać elementy autorytarnego socjalizmu ze szkół wyższych, a 30 lat temu, gdy wzdłuż wszystkich naszych granic powstawały nowe państwa, konstruowaliśmy suwerenną i demokratyczną III Rzeczypospolitą. Jestem szczęśliwy, że danym mi było wziąć udział w wydarzeniach tamtych lat. W ciągu mojego długiego już życia związek z polskim szkolnictwem wyższym realizowałem na wielu różnych forach. Jestem obecnie bardzo rad, że mamy w województwie trzy uniwersytety, Wyższą Szkołę Zawodową i kilka dobrych wyższych szkół niepublicznych. Wysoko oceniam potencjał naukowy i dydaktyczny naszego województwa. W kontekście szkolnictwa i nauki, dzisiaj w dniu patronalnym św. Jana Pawła II na Pomorzu i Kujawach, wspominam 7 czerwca 1999 roku, gdy 20 lat temu św. Jan Paweł II spotkał się z rektorami wszystkich polskich szkół wyższych w auli UMK. Gospodarzami byli Jego Eksceleńcja Biskup Toruński i Jego Magnificencja Rektor UMK. Miałem wówczas zaszczyt prowadzić wstępną część uroczystości. Słuchając następnie wystąpienia Jana Pawła II, które poświęcił swej encyklice *Fides et Ratio*, zapamiętałem między innymi ten fragment: *„Stoją dzisiaj przed nauką – a w tym także przed polską nauką – wielkie wyzwania. Niebываły rozwój nauki i postęp techniczny rodzi fundamentalne pytania o granice eksperymentu, o sens i kierunki rozwoju technicznego, o granice ingerencji człowieka w środowisko naturalne”*.

Wiemy wszyscy jak często o zagrożeniach, które stwarza ludzkość dla życia na kuli ziemskiej, wypowiadają się obecnie przedstawiciele wielu różnych środowisk od uczonych, polityków i dziennikarzy do młodzieży szkolnej włącznie. 20 lat temu ten mądry i profetyczny głos Ojca Świętego nie należał do tak licznych chórów i miał swą wielką wagę. Przypomnienie go może przekonać wątpiących, że problem rzeczywiście istnieje. Takich wątpiących mamy w naszym kraju wielu. Mówię to dzisiaj do gospodarzy naszego pięknego województwa i wiem, że to w waszych rękach szanowni Państwo spoczywa możliwość dbania o nie degradowanie powietrza, wody i gleby regionu. Życzę samorządowym władzom kontynuowania dotychczasowej mądrej polityki ochrony naszego środowiska. Życzę sukcesów w implementacji nieuniknionych nowości związanych na przykład z postępującą cyfryzacją naszego życia.

Składam wszystkim samorządowcom województwa kujawsko-pomorskiego podziękowania za ich wszechstronną obywatelską działalność i raz jeszcze dziękuję za wyjątkowe wyróżnienie.

Kończąc pozwólcie Państwu, że wyrazy wielkiej wdzięczności skieruję do mojej kochanej żony Barbary, gdyż bez Jej przeszło pół wiecznej inspirującej i opiekuńczej działalności nie byłoby mnie dzisiaj tutaj”.

Z kolei głos zabrał Honorowy Obywatel Województwa Kujawsko-Pomorskiego **Arcybiskup Henryk Józef Muszyński**: „Szanowny Panie Marszałku i Panie Przewodniczący oraz Radni Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Dostojni Przedstawiciele

Parlamentu, Władz Państwowych i Samorządowych Województwa i Miast, Instytucji i Organizacji tegoż Województwa z Panem Wojewodą i Panami Burmistrzami i Prezydentami Miast, Panie i Panowie Rektorzy Szkół Wyższych Województwa oraz Przedstawiciele nauki, Ekszelencje i Współbracia w Kapłaństwie, Drodzy Goście!

Pan Marszałek był uprzejmy wspomnieć o pokoleniu, które odchodzi, ale odchodzi z nadzieją. Proszę wybaczyć moją zuchwałość jeżeli powiem, że należę właśnie do tego pokolenia. Pokolenia, które przeżyło dwa totalitaryzmy, ale doczekało się także wolności i niepodległości. Choć były czasy, że to przekraczało wszelkie marzenia, a jednak, stało się rzeczywistością. Stało się rzeczywistością w dużym stopniu dzięki Janowi Pawłowi II, którego nie Polacy, ale Amerykanie nazwali twórcą, fundamentem nowej rzeczywistości nie tylko w Polsce, ale także w Ameryce. Należę do tego pokolenia, które ma podwójny motyw nadziei. Jako duchowny, jako biskup byłbym nieprawdziwym gdybym nie wspomniał, że fundamentem i podstawą mojej nadziei jest ta zweryfikowana, sprawdzona, i jak powie św. Paweł: *nowa nadzieja* oparta na wierze w Zmartwychwstałego Pana. Ale źródłem mojej nadziei jest także fakt istnienia w Polsce i działalności samorządów. Mówię o tym z głębokim przekonaniem nie jako społecznik, polityk, ale jako duchowny. Dlaczego patrzę z taką nadzieją i ufnością? Najpierw dlatego, że samorzady są oparte w dużym stopniu na wzajemnym zaufaniu tych, którzy wybierają swoich przedstawicieli, bo są najbliższymi tych, którzy ich reprezentują. A nadzieja jest właściwie fundamentem, podstawą, pomostem, która otwiera drogę do drugiego człowieka. Nadzieja oparta na wzajemnym zaufaniu. Myślę, że stosunkowo rzadko mówimy o tym, bo właśnie we Włocławku Jan Paweł II mówił: *nadzieję budujemy dzień po dniu, budujemy krok za krokiem*. Nadzieja nie jest łatwa, ale także zadanie, posłannictwo, które zostawił nam Ojciec Św. Jan Paweł II nie jest łatwe. Jednym z określeń Jana Pawła II było: *wolność została nam dana i zadana*. Moją wielką radością jest to, że respektując autonomię, niezależność jako ludzie Kościoła a także samorządowcy, ludzie zaangażowani w życie społeczne ten testament realizujemy wspólnie. Respektując swoją niezależność, odrębność każdy w swoim zakresie. Cieszy mnie również obecność księży biskupów, braci kapłanów, przedstawicieli nauki, przedstawicieli całego województwa kujawsko-pomorskiego, z którym związana jest moja biskupia działalność. Choć jako biskupa siłą rzeczy działalność ta miała zakres o wiele szerszy. Byłem związany z wszystkimi kolejnymi obywatelami honorowymi, którzy dostąpili tego zaszczytu. Pragnę zatem bardzo serdecznie, z ogromną wdzięcznością podziękować członkom Sejmiku z Panem Przewodniczącym, Panem Marszałkiem za tę godność, którą czuję się niezmiernie zaszczycony. Zaszczycony, bo jestem bardzo głęboko związany z ludźmi tej ziemi. Jakoś Pan Bóg tak kierował, że moja kapłańska i biskupia działalność była związana z terenem obecnego województwa kujawsko-pomorskiego. Toruń należał za dawnych czasów do Diecezji Chełmińskiej, do której i ja należałem – byłem wielokrotnie w Toruniu.

W Bydgoszczy miałem i nadal mam bardzo głębokie i ludzkie więzy. Cieszę się, że ks. Biskup Bydgoski jest tu obecny. A potem Włocławek, który w dużym stopniu należy do Kujaw, które szczycą się tym, że stanowią kolebkę nasze państwowości i działalności życia Kościoła, począwszy od Kruszwicy do Gniezna. Znaczna część Diecezji Gnieźnieńskiej należy do województwa kujawsko-pomorskiego. Istotny jest jednak związek z ludźmi. Począwszy od św. Jana Pawła II, jak wspominałem w katedrze, przekracza to najśmielsze oczekiwania, że człowiek, którego spotykaliśmy, człowiek, który był pośród nas dziś jest naszym orędownikiem w niebie. Pozwolę sobie przypomnieć przesłanie Ojca Świętego. Beatyfikował naszego ziomka tutaj w Toruniu - Syna tej Ziemi, ks. Wincentego Stefana Frelichowskiego, którego nazwał „człowiekiem pokoju na wzór samego Chrystusa. Z pokorą służył ludziom również w tragicznych okolicznościach wojny”. Nam zaś i potomnym pozostawił orędzie pokoju: *„Społeczeństwa i narody potrzebują ludzi pokoju, prawdziwych siewców zgody i wzajemnego poszanowania. Historia i współczesność okazują, że świat nie może dać pokoju. Świat jest często bezradny. Dlatego trzeba mu wskazywać Jezusa Chrystusa, który przez swoją śmierć na krzyżu zostawił ludziom swój pokój, zapewniając nam swą obecność przez wszystkie czasy”*. On nie tylko przynosi pokój, ale jest pokojem. I to tym najpełniejszym pokojem, mocą którego otrzymujemy pojednanie z samym sobą, pojednanie z Bogiem, pojednanie pomiędzy ludźmi, który jest fundamentem wszelkiego pojednania i wszelkiej działalności, także dialogu, o którym mówił Pan Marszałek, z którym w szczególny sposób jest związane także moje życie. Państwo pozwolą, że jako biblista dorzucę do tego, co powiedział Pan Marszałek, że dialog jest najbardziej pierwotną formą ludzkości. Pierwsze pytanie do Adama, tzn. do człowieka brzmiało: *Adamie, gdzie jesteś? Adamie, spróbuj określić swoją relację do transcendencji, do Boga, do świata, do miejsca i zadań, które spełniasz w tym świecie. Po co tu żyjesz? Dokąd dążysz? Jakie masz zadania? Na czym opierasz swoją nadzieję?* To wszystko jest w tym jednym jedynym pytaniu. Wspominam o tym, bo w moim przekonaniu jest to fundament każdego prawdziwego dialogu. Dialogu otwartego na drugiego człowieka. Dialogu, który pozwala uczyć się, jak partner dialogu myśli, czuje, rozumie, i stwarza platformę do wspólnego budowania i do wspólnej drogi w przyszłości.

Na zakończenie pozwolę sobie wspomnieć moje wątki bardzo osobiste związane z województwem kujawsko-pomorskim. Były takie czasy, kiedy u Jana Pawła II byłem prawie co miesiąc. Jest to jeden z wielkich darów mojego życia. Bł. ks. Wincenty Stefan Frelichowski, bł. bp. Michał Kozal byli moimi Patronami od najwcześniejszych lat seminaryjnych. Należę do pierwszego pokolenia powojennego. Upływało ono w głębokiej wspólnotocie duchowej z męczennikami minionej wojny – kapłanami. Tak się złożyło, że te trzy diecezje, które należą do województwa kujawsko-pomorskiego: Gniezno, Włocławek, Bydgoszcz złożyły największą daninę krwi męczeńskiej kapłanów. Jest to jeden

z zasadniczych motywów mojego zaangażowania we wszelkiego rodzaju dialogi, ale nie wybierałem tego nigdy, zostało mi to zawsze zlecone. Dziwnym zbiegiem okoliczności jestem także związany z bł. ks. Jerzym Popiełuszko. Znałem go osobiście w czasie, kiedy był wikariuszem na Żoliborzu w Warszawie – ja mieszkałem w sąsiedniej parafii na Bielanach. Sprawował swoją ostatnią, kapłańską posługę w kościele Polskich Braci Męczenników w Bydgoszczy. Potem na prośbę biskupa Przykuckiego święciłem krzyż w Górsku, miejscu Jego porwania. Dzisiaj na tamie, jak zwykł mawiać Ojciec Święty na „spiętrzeniu wód” we Włocławku stoi potężny, metalowy krzyż, który stanowił oś ołtarza, przy którym Jan Paweł II celebrował mszę świętą. Nie można było wtedy jeszcze postawić krzyża. Relacjonowałem to, mówiłem Ojcu Św. Poszedłem potem do władz i powiedziałem, że Papież życzył sobie żeby ten krzyż stanął. I on stoi.

Rozpocząłem od nadziei i kończę. Właśnie krzyż jest znakiem tej nadziei, która sięga bardzo daleko. Sięga poza grób. Państwo macie takich patronów, że można tylko pogratulować. Potężnych - począwszy od Św. Jana Pawła II, poprzez bp. Michała Kozala, ks. Wincentego Frelichowskiego. Poczytuję to za ogromny dar, że mogłem uczestniczyć także w beatyfikacji tych dwóch męczenników.

Na zakończenie pragnę bardzo serdecznie podziękować raz jeszcze Sejmikowi, Przewodniczącemu i Panu Marszałkowi za ten wielki dar, a także biskupowi ks. Andrzejowi za to, że dzisiaj mamy Św. Jana Pawła II, który patronuje całemu województwu i jest również znakiem nadziei, tej nowej nadziei, która jest mocniejsza niż wszystkie słabości i wyzwania, przed którymi stoimy. Dziękuję bardzo za uwagę”.

Następnie przewodniczący sejmiku **Ryszard Bober** powiedział: „Jest już tradycją naszych uroczystych spotkań w ramach obchodów Święta Województwa, że promujemy i kultywujemy symbole Województwa Kujawsko-Pomorskiego – insygnia w postaci herbu i flagi. Dzisiaj są z nami reprezentacje dwóch szkół im. Unii Europejskiej. W ten sposób chcemy uczcić 15. rocznicę przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, co miało miejsce 1 maja 2004 r. Tym samym podkreślamy, że idee Ojców założycieli Unii Europejskiej o zjednoczonej Europie będącej gwarantem pokoju, są powszechne w naszym społeczeństwie. I cieszy nas niezmiernie, że dzieci i młodzież uczą się i wychowują w ich duchu”.

Przewodniczący sejmiku wraz z marszałkiem województwa wręczyli flagę i herb województwa reprezentacjom szkół:

- Zespołu Szkół im. Unii Europejskiej w Chełmży: pani dyrektor Hannie Jeżewskiej z uczniami: Roksanie Wąsik, Bartoszowi Cichemu, Cezaremu Kurkowskiemu,
- Szkoły Podstawowej nr 46 z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Unii Europejskiej w Bydgoszczy: pani dyrektor Lukrecji Trzemzańskiej – Naganowskiej wraz z uczennicami Agacie Karłowicz i Zuzannie Krzemianowskiej.

Następnie przewodniczący sejmiku zapowiedział ceremonię odsłonięcia Szkatuły Niepodległości zawierającej podpisy mieszkańców Województwa Kujawsko-Pomorskiego pod Deklaracją ustanowioną w 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości: „Szanowni Państwo. Radni Województwa Kujawsko-Pomorskiego, 23 kwietnia 2018 r., przyjęli Deklarację Mieszkańców Województwa Kujawsko-Pomorskiego w 100. rocznicę Odzyskania przez Polskę Niepodległości. Naszym zamierzeniem było wyrażenie wielkiej radości z odzyskanej 100 lat temu wolności oraz zobowiązanie do dalszej służby dla Rzeczypospolitej Polskiej.

Gościliśmy wówczas rówieśników Niepodległej, zacnych mieszkańców regionu, urodzonych w latach 1912-1918, świadków historii, którzy swoją pamięcią sięgają czasów II Rzeczypospolitej. To dostojni seniorzy, jako pierwsi symbolicznie złożyli historyczne podpisy pod pierwszą kartą Deklaracji, którą Państwo widzicie na ekranie. Widnieją pod nią podpisy: pana Bernarda Janeckiego, pani Jadwigi Barbary Łosiakowskiej, pani Heleny Mariańskiej, pani Kazimiery Piotrowicz, pana Jana Roberta Sobolewskiego, pani Marty Sypniewskiej, pani Władysławy Marii Szajbe, pani Heleny Zaranek, pani Seweryny Żwańskiej.

Dziś mamy zaszczyt gościć panią Aurelię Liwińską - również równolatkę Niepodległej, która reprezentując swoje pokolenie dokona odsłonięcia Szkatuły Niepodległości zawierającej tysiące podpisów mieszkańców regionu popierających treść deklaracji”.

Marszałek **Piotr Całbecki** powiedział, że nie byłoby 17 tys. podpisów, gdyby nie odwaga i temperament pani Aurelii. Podziękował Pani Aureli, że jako pierwsza pociągnęła całe województwo za sobą i złożyła podpis. Myśli, że treść deklaracji jest ważna dla wszystkich.

Następnie odczytał treść Deklaracji Mieszkańców Województwa Kujawsko-Pomorskiego w 100. rocznicę Odzyskania przez Polskę Niepodległości (zał. nr).

Przewodniczący sejmiku **Ryszard Bober** poinformował, że zbieranie podpisów mieszkańców pod deklaracją zapoczątkowano 14 maja 2018 r. podczas uroczystej sesji Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego inaugurującej regionalne obchody 100-lecia odzyskania Niepodległości przez Polskę. Wówczas w uroczysty sposób deklarację podpisało kilkanaście osób reprezentujących różne środowiska mieszkańców województwa, które dziś są również na sesji. Zaprosił do udziału w odsłonięciu Szkatuły Niepodległości, która znajduje się przed salą sesyjną: marszałka pana Piotra Całbeckiego; prezydium sejmiku: Elżbietę Piniewską, Wojciecha Jaranowskiego, Łukasza Krupę; przewodniczących Klubów: Koalicji Obywatelskiej – Roberta Malinowskiego, Polskiego Stronnictwa Ludowego – Agnieszkę Kłopotek, Prawa i Sprawiedliwości – Michała Krzemkowskiego; reprezentanta Konwentu Starostów - Zdzisława Gamańskiego; przewodniczącego Zarządu Konwentu Burmistrzów – Andrzeja Cieślę; członków Prezydium Konwentu Wójtów Gmin Wiejskich:

Marka Klimkiewicza oraz Władysława Łukasika; prezydentów Miast: Michała Zaleskiego oraz Domicelę Kopaczewską; Aurelię Liwińską – przedstawicielkę pokolenia Niepodległej; Danutę Kołodziejską – Sybiraczkę z Grudziądza; Krzysztofa Lisieckiego – wychowanka Astrobazy w Radziejowie; przedstawiciela Wojska Polskiego kpt. Agnieszką Śmiechowską; przedstawiciela Państwowej Straży Pożarnej starszego sekcijnego Radosława Bachora; przedstawiciela Policji Państwowej sierż. Macieja Stosika; przedstawiciela Ochotniczej Straży Pożarnej druha Jarosława Tarczykowskiego; przewodniczącą Rady Senioralnej Ewę Zbelicką; przedstawicielkę NGO's Annę Leszczyńską; członka Prezydium NSZZ „Solidarność” Region Bydgoski Mariusza Kolasińskiego oraz harcerzy z Górsk a i przedstawicieli klasy mundurowej.

Pozostałych gości poprosił o pozostanie na swoich miejscach. Poinformował, że moment odsłonięcia Szkatuły będzie transmitowany na ekranach znajdujących się na sali sesyjnej.

- przy Szkatule –

Jako pierwszy głos zabrał **dr hab. Andrzej Kałucki**, prof. UMK – autor koncepcji artystycznej Szkatuły Niepodległości: „Dzisiejszego dnia, aby nie popaść w pompacyjną atmosferę, stajemy przed szczególnym dziełem określanym przez Pana Marszałka Szkatułą Niepodległości. Artysta jest osobą, która pozwala swoje dzieło interpretować odbiorcom w różnoraki sposób. Sam nazwałem to dzieło Kapsułą Czasu znajdując tutaj wiele na to argumentów. Dawno temu w grotach Lascaux pierwotny człowiek paleolityczny już zostawiał ślady malarstwa i własnego rytu. W najstarszej pierwszej cywilizacji, jaka powstała w dorzeczu rzek Tygrysu i Eufratu, powstało to szczególne tworzywo – magiczne szkło, które pozwoliłem sobie świadomie wykorzystać, wykorzystując jego zalety. Takie zalety, które dawno temu właściciele piramid wzajemnie sobie obdarowywali w formie prezentów, jako rzecz bardziej wartościową niż złoto. To szczególny materiał, który jest przede wszystkim przezierny, pozwala spojrzeć na wskroś, pozwala mieć szklane serce – jak u Hrezoga – i znaleźć własne w nim odbicie. Zatem, urealnia się chyba fikcyjna literacka, przypowieść naszego pisarza – Żeromskiego – o szklanych domach, w których my wszyscy powinniśmy znaleźć sobie miejsce. W tych kulturach, o których wspomniałem, wszyscy łączą się w pierwotnej rodzinie, państwowości, kulturze, obyczajach i języku. My jesteśmy tym szczególnym wyróżnionym narodem. Za chwilę to się odsłoni - aby uzmysłwić sobie, że ta nowa radość, którą zyskaliśmy niech będzie powodem do wzajemnej zgody”.

Następnie pani **Aurelia Liwińska** podzieliła się refleksją na temat „czym jest dla mnie niepodległość?” Powiedziała: „Ciężko jest zrozumieć słowo *niepodległość*. Niepodległość zrozumie ten, kto przeszedł doświadczenie jej utraty. My straciliśmy ją w II wojnie światowej. Wtedy poznaliśmy, co znaczy słowo niepodległość. Jak przyszedł do nas wróg, jak kazał nam pracować, to wtedy dopiero zrozumieliśmy. Pierwsza chwila, kiedy zrozumiałam, że nie mam wolności była wtedy, kiedy po raz pierwszy wsadzono mnie do więzienia za to, że

prawdopodobnie słucham radia z Europy. Dla mnie było nic, a jednak dla nich to było straszne. Kiedy rozmawialiśmy ze sobą po polsku, wróg tego bardzo nie lubił. Jak zaczęła się u nas tworzyć grupka ludzi, którzy chcieli tej wolności, jak powstał Gdańsk, jak powstał nasi chłopcy, panie, wszyscy ludzie, którzy się rzucili do tej wolności, jak ją zdobyliśmy byliśmy super szczęśliwi. Ale ta wolność była nam dana na pewien czas. Nie umiemy korzystać z niej. Zaczynamy się dzielić. Zaczynamy czuć - ty jesteś wrogiem, bo tak myślisz. Ty jesteś bogatszy, bo tak myślisz. A ty jesteś świetnie pracujący, to jeszcze inaczej. I to jest ta zazdrość, to niezrozumienie, do którego my dążymy – może nieświadomie – ale dążymy szybkim rękiem. I opamiętajmy się. Proszę Was wszystkich opamiętajmy się, żebyśmy nie stracili wolności”.

Przystąpiono do uroczystego odsłonięcia Szkatuły Niepodległości, w której uczestniczyła pani Aurelia Liwińska wraz z harcerzami.

Marszałek **Piotr Całbecki** powiedział: „Jak Państwo widzą, jest jeszcze sporo miejsca – to dzieło nie jest jeszcze skończone. I oby słowa Pani Aurelii zapadły nam głęboko w sercu, abyśmy tutaj, tę deklarację szczerze jeszcze podpisali póki jest czas. Dziękuję Pani Aurelio”.

Po powrocie części uczestników sesji na salę obrad przewodniczący sejmiku poprosił gospodarza miasta Torunia prezydenta Michała Zaleskiego o zabranie głosu.

Prezydent **Michał Zaleski** powiedział: „Panie Przewodniczący, Panie i Panowie Radni Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Panie Marszałku, Członkowie Zarządu, dostojni Goście z ekscelencjami ks. Biskupami, Parlamentarzystami, szanowni Państwo.

Przewielebny, czcigodny ks. Arcybiskupie Honorowy Obywatelu Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Gratuluję. Gratuluję tego, co ks. Arcybiskup przyjął z taką radością, jak zauważyłem w wystąpieniu, a więc tytułu Honorowego Obywatela Województwa młodego, ale województwa gotowego stawić czoła wszystkiemu co trudne, wyjątkowe i ważne. To dzięki wieloletniemu wsparciu ks. Arcybiskupa to województwo jest właśnie takie. W tym dostojnym akcie odnajdujemy wieloletni i dobroczynny wpływ Waszej Ekscelencji na życie duchowe, społeczne, kulturalne i naukowe mieszkańców naszego regionu i kraju. Połączył Ksiądz Prymas gorliwość w pełnionej posłudze duszpasterskiej z talentem tworzenia zgodnych i solidarnych środowisk, jednoczenia nas ludzi wokół trwałych wartości i inicjatyw, z wrażliwością na potrzeby ubogich, potrzebą zachowania najlepszych polskich tradycji, poszanowaniem nauki, wspieraniem seniorów, zapewnianiem opieki chorym czy troską o dobre wychowywanie młodego pokolenia. Ekscelencjo ks. Arcybiskupie jeszcze raz serdecznie gratuluję.

Wielce szanowny Panie Profesorze, Magnificencjo Rektorze. Zwracam się do Pana profesora Stanisława Dembińskiego. Same słowa gratulacji i uznania w związku z nadaniem Honorowego Obywatelstwa Województwa Kujawsko-Pomorskiego kieruję do Pana Profesora

z radością odbierając to, że Toruń jest sercem funkcjonowania Pana Profesora, a i obecność wśród nas jako uczonego jak i organizatora życia uczelni, ale przede wszystkim jako oddanego współobywatela naszego miasta. Nadane honorowe obywatelstwo wskazuje na wielkość Pana charakteru, wyrażoną zarówno w latach oddanej pracy naukowej i akademickiej, jak i sprawowania obowiązków rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, czy pełnienia służby parlamentarnej – o czym już dzisiaj słyszeliśmy – po przełomowych wyborach czerwcowych w 1989 r. Związane z tym zasługi stały się w czasach naszego pokolenia niezwykle wartościową częścią wizerunku całego regionu Kujaw i Pomorza. Z podziwem dla poznawczej i obywatelskiej dojrzałości Pana Profesora przyjmujemy to, że torunianie, ale także mieszkańcy naszego regionu mieli możliwość złożenia w Panu swoich społecznych i spełnionych nadziei. Niech te serdeczne relacje, jakie łączą Pana Profesora z Toruniem i z regionem kujawsko-pomorskim, wpiszą się na nowo w Pana Profesora biografię jako znak akceptacji imponującego stylu Pańskiego życia.

Jeszcze raz gratuluję, gratuluję. Proszę Panów Honorowych Obywateli o przyjęcie pamiątkowych toruńskich albumów”.

Na zakończenie przewodniczący sejmiku **Ryszard Bober** jeszcze raz pogratulował Uhonorowanym, podziękował wszystkim za obecność na uroczystości, żołnierzom Orkiestry Wojkowej w Bydgoszczy za udział i uświetnienie sesji. Zaprosił na kolejne uroczystości w ramach Święta Województwa, w tym na dzisiejszy koncert „Pod Wspólnym Niebem” oraz do wspólnej pamiątkowej fotografii przed Urzędem Marszałkowskim. Na tym zakończył obrady VII uroczystej sesji Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego VI kadencji.

Protokołowała:

Anna Sobierajska